

ponylnického systému v České republice, do jaké míry se v češtině adaptují a jak se počestí uť. Nositelé rodných jmen zapsaných v polské podobě pocházejí nejčastěji ze smíšeného česko-polského manželství. *Karel Oliva* sleduje české překlady z polské literatury od obrození až do začátku 1. světové války. Polští autoři a jejich stěžejní díla jsou dostatečně zastoupena a poskytují českému čtenáři hodnotný obraz polské literární tvorby. *Alena Debická* na základě studia příslušných dokumentů zjišťuje, že za první Československé republiky byla polština zastoupena jako vyučovací jazyk na menšinových školách v oblasti Slezska, kde je soustředěna polská národnostní skupina. Dále byla zařazena jako volitelný jazyk na vytypovaných školách. *Ludvík Kuba* ve svém chrématonomasticky zaměřeném příspěvku seznamuje, popisuje, vysvětluje a tím srovnává označování letadel vyráběných v Polsku a v Československu v období mezi dvěma světovými válkami. *Karla Ondrášková* ve svých poznámkách k výuce polštiny na českých vysokých školách píše, že hlavní překážkou v tom, aby český student s porozuměním četl polský text, vidí v rozdílnosti pravopisu a ve slovní zásobě. Synchronní studium slovanských jazyků konfrontační metodou slouží i k hlubšímu poznání jazyka mateřského.

Každá z uvedených statí má svoji speci-
fickou hodnotu, což ocení jednotlivý zájemce

podle toho, kterou nebo které z nich si
vybere ke svému studiu. Jde o kvantum
různorodého badatelského materiálu z oblasti
česko-polských vztahů.

Redakční zpracování je dobré. Vítané
snad by bylo nějaké rozřídění a resumé
u všech článků. Určitým nedostatkem je
pouze jistý počet tiskových omylů (překle-
pů?), zejména v polských textech, ale nejen
tam. Tak např. na str. 30 je parafrázována
známa Senecova myšlenka, což by mělo znít
"Non scholae, sed vitae..." (nikoliv "Non
scholae, sed vitas..."). Nebo na str. 153
a 156 v literatuře má být správně uvedeno
Damborský (nikoliv Damborská). Je sice
pravda, že pozorný čtenář si správný tvar
vždy domyslí, ale o chyby jde.

Celkově je tento sborník sympatickým
a vítaným přínosem v česko-polských rozho-
vorech, které vzájemně rozvíjejí vysoké
školy z příhraničních oblastí. Mám na mysli
obdobnou aktivitu (včetně publikování sbor-
níků) existující mezi Ostravskou univerzitou
a univerzitou v polském Opolí nebo mezi
Ostravskou univerzitou a Slezskou univer-
zitou v Katovicích.

Odborné spolupráci mezi katedrou bohe-
mistiky na pedagogické fakultě Univerzity
Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
a katedrou polské filologie na Vysoké škole
pedagogické v Čenstochové lze vyjádřit jen
uznáním a přáním dalších úspěchů.

Zofia Matysková

Pokus o literárnovedné dejiny literatúry

Makara; So: Borba romantičeskich i realističeskich tendencij (v pervoj polovine XIX v.).
Acta Universitas Matheri Bellii, Banská Bystrica 1993, 104 s.

Známy ukrajinský básnik, autor 11 bás-
nických zbierok Dr. Sergej Makara, docent
Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja

Bela v Banskej Bystrici, je okrem uvedenej
monografie autorom niekoľkých ďalších
monografií a monografických štúdií. Aj keď

predkladaná práca má slúžiť predovšetkým ako vysokoškolský učebný text, jej význam je omnoho širší.

Obdobie, ktoré autor v knihe spracúva, je plné pripravovaných a neuskutočnených reforiem a bolo priaznivé predovšetkým pre intelektuálnu aristokraciu a slobodomurárske hnutie. Po relatívne krátkom období sentimentalistickej poézie nastúpil mystický a baladický romantizmus Žukovského. Neskôr pozdvihla literatúru na vyššiu úroveň tvorba Krylova, Gribojedova, Narežného a i. A po roku 1825 zase dekabristská poézia, najmä Kjuhel' bokerova a Rylejevova. Romantické tendencie v ruskej literatúre prvej polovice 19. storočia rozvíjali najmä V. F. Odojevskij (mimochodom Makarova srdcová záležitosť) a I. Kirejevskij, ku ktorým sa začiatkom 30. rokov pripojila romantická kritika Nadeždina, N. Polevého a Belinského, orientovaná najmä na francúzsky romantizmus. Vrchol ruského romantizmu však predstavuje tvorba Puškina, ktorá sa stala rozhodujúcou pre všetky smery, druhy a žánry. Jeho odchod z literatúry (spolu s Gogol'om a Lermontovom) nastal začiatkom 40. rokov a v literatúre spôsobil významný prelom. Pozornosť literatúry sa v tomto období čoraz viac sústreďuje na demokratické vrstvy spoločnosti, ktoré sa začínajú dôrazne hlásiť o svoje práva. Novým ideovým základom tejto literatúry bola sociálna myšlienka. Jej predstavitelia sa sústredili okolo Petraševského a po r. 1848 boli cárskou vládou brutálne odstránení.

Po tomto období poklesla úroveň literárnej tvorby. Začína nadvláda prózy nad poéziou, najmä žánru poviedky, reportáže a črty. Zástancom tohto druhu prózy nevyhnutného pre cibrenie realistického opisu sa stal V. Belinskij, dovtedajší nemilosrdný strážca rodiacej sa klasickej tradície v ruskej literatúre.

Celý tento proces neunikol ani Makarovej pozornosti, pričom treba zdôrazniť, že ho komplexne "demokratizuje". Okrem autorov "prvej veľkosti" sleduje tiež vývoj, tvorbu a význam aj spisovateľov "menšieho významu" (aj keď chápanie významu toho-ktorého spisovateľa je niekedy relatívne a subjektívne). Stredobodom Makarovej práce je človek a jeho realistické zobrazenie, ktoré sa snaží byť čo najobjektívnejšie. Snaží sa pritom odhaľovať jeho tajomstvá a riešiť sociálne a spoločenské problémy. Autor podrobne charakterizuje rozdiely medzi romantizmom a realizmom a objektívne zobrazuje ich vzájomný boj, pričom neznižuje význam ani jedného z týchto smerov. Celé obdobie, ktoré autor skúma, má na rozvoj ruského slovesného umenia nesporne obrovský, ak nie rozhodujúci vplyv.

V dnešnej dobe pocitujeme nedostatok literatúry, ktorá skúma komplexne jednotlivé obdobia v ruskej literatúre prvej polovice 19. storočia. Makarova práca významne prispieva k zaplneniu bielych miest v literatúre. A ako poznamenáva aj recenzent monografie prof. J. Kopaničák, "je to prvý pokus o skutočne literárnovedné dejiny literatúry".

Študenti tak dostávajú do rúk pomôcku, ktorá na Slovensku dosiaľ absentovala a ktorá skvalitní štúdium ruskej literatúry na vysokých školách filologického zamerania (sovietske učebnice sú ťažko dostupné a zväčša nevyhovujú našim podmienkam). Pekná grafická úprava s ilustráciami a viazanie sympatického útľahu opusu umocňujú jeho prehľadnosť, zrozumiteľnosť a faktografický prínos. Po knižke určite siahnu aj mnohí učitelia a milovníci ruskej literatúry.

Tibor Máčaj

¹ *Kopaničák, J.*: Demokratizácia literárneho procesu. Literárny týždenník. 29. 10. 1993, s. 5.